הלוקח

עובר א חמורו של עובד כוכבים והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי (א) ב המשתתף לו והמקבל הימנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה א] שנאמר בישראל אבל לא באחרים: **גמ'** כל הני למה לי צריכי דאי תנא לוקח ה"א משום דקא מייתי לה לקדושה אבל מוכר דקא מפקע לה מקדושה אימא ליקנסיה קמ"ל ב] והמשתתף לו למה לי ג] לאפוקי מדרבי יהודה דאמר *שותפות עובד כוכבים חייבת בבכורה קמשמע לן דפטורה מן הבכורה והמקבל ל"ל משום דקא בעי למיתני והנותן לו בקבלה והנותן לו בקבלה למה לי איצטריך סד"א הואיל ועיקר בהמה דישראל היא ליקנסיה דלמא אתי לאיחלופי בבהמה אחריתי קמשמע לן *) תנן התם ר' יהודה מתיר בשבורה בן בתירא ג מתיר בסוס איבעיא להו עובר מה לי א"ר יהודה טעמא דר' יהודה התם דשרי משום דשבורה עובר נמי שבור הוא או דלמא שבורה לאו היינו אורחיה אבל עובר כיון דהיינו אורחיה לאו שבור הוא ת"ש והמוכר לו אף על פי שאינו רשאי ולא פליג ר' יהודה וליטעמיך המשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה דלא קתני הכי נמי דלא פליג אלא פליג ולא קתני ה"נ פליג ולא קתני: ת"ש ר' יהודה אומר המקבל בהמה מן העובד כוכבים וילדה מעלין אותו בשווין ונותן חצי דמיו לכהן והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי *קונסים אותו עד עשרה בדמיו ונותן כל דמיו לכהן מאי

*) ע"ז יד: שבת נד· [פסחים נג·]

הלוקח עובר חמורו · וכבר הוא ועדיין הוא במעי אמו והאי דנקט חמור ולא נקט פרה מפרש בפירקא תנינא (לקמן יג·) דאידי דזוטרא מילי דפטר חמור פסיק ושדי ליה וכל אינך פירקין מיירי בבכור בהמה טהורה: **אע"פ שאינו רשאי** · כדתניא במסכת ע"ז (ד' יד:) ובכ"מ ד] אין מוכרין להם בהמה גסה מפני שעושה בה מלאכה בשבת: **והמשתתף לו** · שנותנין מעות בין שניהם וקונין בהמה: **והמקבל (ב) בהמה ממנו** · שהתמורה של עובד כוכבים וישראל מקבלה שיהו חולקין בוולדות אבל גוף התמורה לעובד כוכבים: **פטור מן *הבכורה** · אם אותו עובר שקנה מן העובד כוכבים או שמכר לעובד כוכבים בכור הוא אינו קדוש הואיל ויש חלק לעובד כוכבים בו או באמו: **שנאמר** · (במדבר ג) הקדשתי לי כל בכור בישראל אבל לא באחרים עובדי כוכבים: **גמ' מייתי לה לקדושה** · שתהא שובתת בשבת וכיון דמלוה עביד ליכא למיקנסיה: **אימא ליקנסיה** · לפדות העובר מן העובד כוכבים וליתנו לכהן: **מדרבי יהודה** · דאמר לקמן המקבל בהמה מן העובד כוכבים מעלין אותו בשויו ונותן חצי דמיו לכהן: **ועיקר בהמה** · גוף הבהמה וחצי ולדות: **דלמא אתי לאיחלופי בבהמה אחריתי** · שאין לעובד כוכבים חלק בה ולא בוולדותיה ואתי למיפטריה נמי מבכורה: **תנן התם** · במסכת ע"ז (דף יד:): **רבי יהודה מתיר בשבורה** · למכור לעובד כוכבים בהמה שנשברו רגליה ובמקום שלא נחשדו על הרביעה ובן בתירא מתיר בסוס שאין עושין בו מלאכה שיהא בו חיוב חטאת דסתם סוס לרכיבה עומד והרוכב בשבת אינו ה] אלא משום שבות שהחי נושא את עצמו: **עובר מה לי א"ר יהודה** · למוכרו לעובד כוכבים שרי או אסור: **משום דשבורה** · ואינה ראויה למלאכה: **ועובר נמי שבור הוא** · אצל מלאכה: **או דלמא שבורה לאו היינו אורחה** · דבהמה להיות שבורה הלכך דבר חידוש הוא ולא אתי לאיחלופי ולהתיר מכירת שלמה: **ת"ש** · דמיירי בעובר וקתני אינו רשאי משום מלאכת שבת: **וליטעמיך המשתתף לו** · דקתני במתני' לענין בכורה דפטור ולא קתני ר' יהודה מחייב ה"נ דלא פליג והא קא חזינן לקמן בשמעתין דפליג בהך ברייתא: **רבי יהודה אומר המקבל בהמה כו'** · וילדה בכור: **מעלין** · שמין: **ונותן חצי דמיו לכהן** · אבל קדושת הגוף לא קדוש ליקרב למזבח הואיל וחציו לעובד כוכבים: **והנותן ו] לו בקבלה** · נמי לא קדוש קדושת הגוף הואיל וחציו *לעובד כוכבים פטור מן הבכורה והא דיהיב כל דמיו לכהן קנסא הוא שקונסין אותו לפי א) שמכרה לעובד כוכבים והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי כלומר שאף על פי שאינו רשאי ב) (נתנו לו) לעובד כוכבים במתנה: **קונסים אותו** · הואיל ולא חש לדברי חכמים: מאי

א) שמסרה לעובד כוכבים ונתן לו בקבלה כס"ד נ"ק ב) נתנו נ"ק

הלוקח עובר חמורו של עובד כוכבים והמוכר לו · לוקח מיפטר ז] מבכורה משום אם שהיא של עובד כוכבים ומוכר מיפטר משום ולד של עובד כוכבים ומתרי קראי *(נפקי כו' ושותפות) של עובד כוכבים פוטר בבכורה אפי' אזוו וכדאמרי' (לקמן ג·) מאי שנא בו בעינן כל בכור וליכא אמו נמי בעינן כל מקנך תזכר וליכא והא דעביד צריכותא בלוקח ומוכר ולא אמר משום דנפקי מתרי קראי משום דלא תנא תרוייהו בלוקח או *מוכר *מ"מ דלוקח ומוכר צריכי כדמפרש ואזיל דמלוקח לא שמעינן מוכר דהוה מצי למיתני הלוקח עובר של עובד כוכבים או האם *המוכר עובר לעובד כוכבים או האם *(וה"ג) משמע ממתני' דמחד קרא נפקי דקתני פטור שנא' בישראל וי"ל דאמוכר קאי דלא איירי כולה פרשה באם אלא בעובר: **והמשתתף** · בת"כ פ' אמור *בכור איתיה בשותפות מדכתיב בכורות בקרכם וצאנכם וא"ת תיפוק לי מדאיצטריך בישראל למעוטי שותפות של עובד כוכבים מכלל דשותפות ישראל חייב וע"ק פרק ראשית הגז (חולין קלה:) *דאמר בבכורות בקרך וצאנך למה לי למעוטי שותפות עובד כוכבים והכא ממעטינן ליה מבישראל ונראה דפריסית דאיכא תרי קראי חד בעובר וחד באם ניחא מבישראל נפיק שותפות עובר ומבקרך נפיק שותפות אם וה"ה דמפיק ליה מכל מקנך תזכר וניחא ליה לאתויי בקרך איידי דמייתי התם בקרכם וצאנכם כדאמר התם אע"ג דכתיב בקרך וצאנך ואיכא למימר דידך אין שותפות לא כתב רחמנא בקרכם ולקמן מייתי מכל מקנך משום דרשא דכל וניחא דאיצטריך בקרכם משום שותפות אם דמדאיצטריך בישראל למעוטי שותפות עובד כוכבים לא מרבינן שותפות אם *בישראל דההוא בולד כתיב ואין לפרש משום דגלי קרא גבי ולד בישראל שמעינן דבקרך למעוטי שותפות עובד כוכבים אתי וקאי שפיר בישראל אכולהו דהא בכולהו דממעט שותפות עובד כוכבים פרק ראשית הגז (ג"ז שם) תרומה מדכתיב ראשית דגנך פאה מדכתיב פאת שדך מעשר מדכתיב מעשר דגנך ממעט להו אע"ג דלא כתב בישראל:

ח] **מייתי** לה לקדושה · פ"ה שתהא שובתת בשבת וכן מפקע לה מקדושה שהעובד כוכבים עושה בה מלאכה בשבת ולשון קדושה לא משמע כן אלא קדושת בכורה כההיא א) דרב מרי בר רחל דכלו אזותיה משום דמפקע להו מקדושה דהוה מקני אודנייהו לעובד כוכבים ואע"ג דבלוקח אם הולד זכר לא שייך מייתי ליה לקדושה פעמים שהעובר נקבה ומייתי לה לקדושת בכורה שולד עובר קדוש בבכורה ובלא טעם דמייתי לקדושה מצי למימר דלא שייך למיקנסיה כיון דליכא הפקעה ולא דמי למוכר דאיכא הפקעה אלא ניחא ליה למימר דאפילו הבאת קדושה איכא ועוד מצי למימר טעם אחר אי תנא לוקח משום דלא עבד איסורא אבל מוכר דעבד איסורא כדקתני אע"פ שאינו רשאי אימא לקנסיה וחד מתרי טעמי נקט ומכל שכן דניחא השתא הא דלא נקט הכא טעמא דפריסית במתניתין משום דנפקי מתרי קראי: **לאפוקי** מדר' יהודה · בלא ר' יהודה נמי איצטריך לאשמועינן שותפות דלא שמעינן ליה מרישא אלא כ"ש ב) איצטריך טפי כיון דמסכתת בהא פלוגתא: **אבל** עובר כיון דהיינו אורחיה לאו שבור הוא · פירוש דאתי למיחלף בבהמה אחריתי ועוד מצי למימר משום דעתיד להוליד ולהיות ראוי למלאכה דמהאי טעמא מסקינן דאסור דקאמר והאי עובר נמי כיכול להתרפאות דמי וחד מתרי טעמי נקט: **ונותן** חצי דמיו לכהן ג) לא לקדם קדושת הגוף להיות קרב למזבח מפני חלקו של עובד כוכבים כדפי' בקונט' ובסוף פרקא ד) שרי ליה ר' יהודה בגיזה ובעבודה דדרים ליה לא תעבוד בבכור שורך אבל אתה עובד בשלך ובשל אחרים ולא תגוז בכור צאנך אבל אתה גוזז בשלך ובשל אחרים וא"ת נהי דלא קדוש קדושת הגוף מ"מ כיון דמדאורייתא חייבת בבכורה אותו חלק שיש לו בו יהא של כהן למה נותן לכהן דמי חלקו וי"ל משום טיבותא דכהן ה) לא ניחא ליה בשותפות עובד כוכבים לפי שאינו יכול להוציא חלקו מיד עובד כוכבים במהרה כל כך וא"ת ובסיפא דקתני קונסין אותו עד עשרה בדמיו ט] אי איירי בפטר חמור ניחא טפי ברישא ובסיפא שנותן דמיה לפי שאין הפטר חמור עצמו ניתן לכהן אלא נפדה בשה כל דהו או בשויו כדאמר לקמן (דף ט·): **קונסין** אותו עד עשרה בדמיו · דוקא בגסה קנסו אבל דקה כיון דאיסורא ליכא אלא מנהגא בעלמא במקום שחשודים על הרביעה ו) דעובד כוכבים חס על בהמתו שלא תעקר לא קנסו אפילו במקום שלא נהגו למכור ולקמן אמר ריש לקיש מוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה בדמיו דוקא גסה אבל דקה לא: מאי

א) [לקמן ג:] ב) דאיצטריך נ"ק ג) אבל לא קדוש נ"ק ד) [דף ט:] ה) דלא נ"ק ו) [מס' ע"ז יד: טו·]

רבינו גרשום

לולא ונולה המאורות
צופה ומאזין שמיעות
חכמי להבין אמרות
קטיעות קדם לנוחם
וחזקני לפרש
קוקוקי נטרות :

הלוקח עובר חמורו · פטר חמורו של עובד כוכבים עד שהוא במעי אמו : **והמוכר לו** · או ישראל המוכר לעובד כוכבים עובר חמורו : **ואע"פ שאינו רשאי** · כדאמרי' במסכת ע"ז דאין מוכרין בהמה גסה לעובד כוכבי': **והמשתתף לו** · או מי שנותן לעובד כוכבים חצי חמורו בשותפות : **או המקבל** · מן העובד כוכבים לשמור חמורו שיהו מחצית עובריה שלו או ישראל הנותן חמורו לעובד כוכבים בקבלה שיהו הוולדות למחצה או לשליש ולרביע שלו פטור מן הבכורה: **שנאמר** הקדשתי לי כל בכור בישראל · כלומר שיהא כולו מישראל שלא יהא לעובד כוכבים חלק בו · ומפרש באידך פירקא מאי אריא דתני עובר חמורו ברישא והדר תני עובר פרתו ליתני עובר פרה ברישא וכו': **כל הני למה לי** · הלוקח והמוכר והמשתתף והמקבל והנותן : **משום דקא מייתי לה לקדושה** · שאין עושה בו מלאכה בשבת הלכך הקילו על הלוקח עובר שיהא אותו עובר עצמו פטור מן הבכורה · אבל מוכר עובר חמורו דקא מפקע ליה מקדושת שבת ובכורה אימא ליקנסוה שיתן פדיונו לכהן קמ"ל דלא : **והמשתתף לו למה לי** · השתא הלוקח היכא דכוליה עובר דישראל פטור משתתף דלית ליה אלא חציו מיבעיא : להא אתא לאשמועינן **לאפוקי** מדרבי יהודה · לא אצר בהדיא אלא הכי קאמר לקמן ר' יהודה אומר המקבל בהמה מן העובד כוכבים דהיינו שותפות דמקבלה לפטומה ולחלוק לוולדות: **דלמא אתי לאיחלופי בבהמה אחריתי** · דאיניש אחרינא דחזי דהאי לא פריק עובר חמורו זה אמר כך לא צריכנא למפרק בכור חמורי דלא ידע דאיהו דלא פרק בכור חמורו משום דיהב ליה בקבלה לעובד כוכבים : **מהו דתימא ליקנסיה** דליפרקיה דלא ליתי לאיחלופי קמ"ל דלא : **תנן התם** · הכי רישא דמתניתין אין מוכרין בהמה גסה לעובד כוכבים עגלים וסייחין וקא חשיב כולהו וקתני ר' יהודה מתיר בשבורה למוכרה דלאו בת מלאכה היא ובן בתירא מתיר בסוס שאין עושה בו מלאכה שחייב עליה חטאת דסתם סוס לרכיבה ורכיבה אינה אלא משום שבות דחי נושא את עצמו : **עובר** כשהוא במעי אמו מאי אמר ר' יהודה דמתיר בשבורה מותר האי עובר למוכרו לעובד כוכבים אי לא : **משום דשבורה היא** דלא חזי למלאכה : **עובר נמי שבור הוא** · אצל מלאכה : **או דלמא** · משום הכי מתיר בשבורה דלאו היינו אורחיה שאין דרכה של בהמה שתהא שבורה והשתא כי הויא שבורה שרי לזבונה לעובד כוכבים: **אבל עובר היינו אורחיה** דהוי כשבור שהוא שבור במעי אמו ועד שהוא קטן לא חזי למלאכה אבל לאו כשבור דמי דהאי אתי לכלל מלאכה לכשיגדיל ולימא דאסר ביה ר' יהודה: **ולא פליג ר' יהודה במתניתין** · מכלל דסבירא ליה נמי דאינו רשאי למכור עובר לעובד כוכבים : **דלא קתני דפליג ר' יהודה** · וכי ס"ד דלא פליג בהוו הא איכא דפליג · כדאמרינן לקמן ר' יהודה אומר המקבל בהמה מן העובד כוכבים וילדה מעלין וכו' · שותפין עובדי כוכבים חייב בבכורה אלא פליג אשותפין והוא הדין אכולהו ואי לא קתני פלוגתא במתניתין פליג בברייתא ומדפליג ש"מ לר' יהודה מותר למכור עובר לעובד כוכבים : **מעלין אותו בשויו** · דשמין אותו וולד (בשווה) כמה הוא שווה ונותן חצי דמיו לכהן וחצי שהוא שלו : **אע"פ שאינו רשאי** ליתנו לעובד כוכבים בקבלה לפי שעושה בה מלאכה בשבת ועוד שמפקיעו מן הבכורה : **קונסין אותו עד עשרת וכו'** · שיפדה העובר מן העובד כוכבים אפי' שאינו יכול לפדותו מן העובד כוכבים אם לא יתן לו עשר ידות יותר מכדי דמיו : **ונותן דמיו של עובר לכהן** ואע"ג דכתיב

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהלכות בכורות הלכה ב סמג עשין קמה קמו :

נ"ל נפקי כולה ושותפין רש"א והג"ה גורס נפקי כולה כדאמרי' גבי שותפות של עובד כוכבים דפוטר כו'

במוכר נ"ק

כאן שייך מן דהוה מצי למיתני עד או האם

או המוכר נ"ק

נ"ל והא דמשמע במתני'

ב ב מיי' וסמג שם טוש"ע י"ד סי' שכ סעיף ג וסי' שכא סעי' כ:

ג ג מיי' פ"כ מהלכות שבת הלכה ד :

שיטה מקובצת

א] שנאמר בישראל א) הקדשתי לי כל בכור בישראל וכו' פי' היינו הא דכתיב כי לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל ול"נ למ"ר ה"ר יעקב שיחיה דהא אמרינן לקמן (דף ג) דרבנן סברי בכור מקצת בכור ור"י סבר כל בכור במשמע ולא נקט לבני ישראל בפטר רחם ושמא י"ל רישא דקרא דריש ועוד אומר מורי שיחיה דהיינו הא דכתיב כי לי כל בכור בבני ישראל באדם ובבהמה וכו' ועניינו איירי באדם ובהמה ונראה לר"י דהאי בישראל לא איצטריך ללוקח עובר חמור של עובד כוכבים דשותפות של עובד כוכבים (פי') באם נפקא דפטור מדכתיב כל מקנך תזכר דהכי אמרינן בגמרא ותימה ל"ל בעלמא בכורות בקרכם לחייב שותפות דישראל הא מדאצטריך לפטור שותפות עובד כוכבים הא דישראל חייב ואין לומר דאיצטריך לחייב שותפות ישראל באם דמהכא לא שמעינן שותפות עובד כוכבים בעובר דהא מכל מקנך תזכר נפקא וי"ל ב) האי דחזינן דפ' ראשית הגז דבכורות בקרכם [אתא] לחייב שותפות דישראל דמשמע הא שותפות דעובד כוכבים פטור לא הוה ממעטינא מכל מקנך תזכר רק היכא שכל האם לעובד כוכבים והאי דכתיב כל מקנך תזכר י"ל אפי' בהמה טמאה · תוס' חיצוניות : ב] והמשתתף לו למה לי השתא לוקח דעובר כוליה דישראל הוא פטור משתתף דאין לו אלא חציו מיבעיא · גליון: ג] לאפוקי מדר' יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייב בבכורה לקמן גבי המקבל בהמה מן העובד כוכבים מעלין אותו כשוויו ונותן חצי וכו' אבל ברישא גבי הלוקח עובר בהמתו מודה ר"י דפטור משום דכל האם לעובד כוכבים אבל קשה מעט דמסתמא כל [מקבל בהמה] האם לעובד כוכבים ומקבל הולדות למחצה וא"ה אמרינן לקמן דפריך עלה ר' יהודה וי"ל דההיא ברייתא דלקמן לא הוי כמו המקבל דמתניתין דאיירי דכל האם לעובד כוכבים אלא מיירי שמקבל ממנו ע"מ שיהיה לו חלק בבהמתו ובולדות והכי מוקמינן לה במסקנא כגון דיהיב ליה בהמה מעברתא לפטומה דמנו דקנסי' לית אבהמה קנסי' ליה אולדות' תוס' חיצוניות: איבעיא להו עובר מה לי נ"א בקצת ספרים מאי אמר : ד] ובכל מקום וכו' אמוכר לו עובר לעובד כוכבים עובר חמורו דעדיין אינו קדוש עד שיולד דפטר רחם כתיב דאינו קדוש עד לידת רחם וכו' : ה] והרוכב בשבת אינו חייב אלא וכו' : ו] והנותן בקבלה נמי לא קדוש שאע"פ שאינו רשאי נתנו לו לעובד כוכבים בקבלה: ז] מיפטר מבכור משום אם וכו' וכדאמרינן בגמרא וכו' והא דעביד בגמ' צריכותא וכו' דנפקי מתרי קראי היינו משום דעד לא תנא וכו' הלוקח עובר עובד כוכבים או האם או המוכר עובר לעובד כוכבים או האם וקצת קשה דמשמע וכו' שנאמר בישראל ומשמע דנפקי מהקדשתי לי כל בכור בישראל: ח] דמייתי לה לקדושה פ"ה שתהא שובתת בשבת ולשון קדושה לא משמע כן ועוד קשה מאי קאמר אבל מוכר דקא מפקיע וכו' וכי חייבין על שביתת בהמת עובד כוכבים לכן נראה לי לקדושת בכורה וכשמוכרה לעובד כוכבים כל אשר יצא ממנה לא תהיה בהם קדושת בכורה אבל כשלוקח מן העובד כוכבים יכנסו ולדותיה לקדושת בכורה · תוספות חיצוניות : ט] עשרה בדמיו ונותן כל דמיו לכהן כיון שיבוא מיד העובד כוכבים הוא עצמו יהיה שלו ולמה דמיו וי"ל משום דפעמים שאין יכול כהן למכור ולקנותו מן העובד כוכבים ואי הוה איירי וכו' :

א) נראה דצ"ל פירש"י הקדשתי לי כל בכור בישראל וכו' ומורי פי' דהיינו הא וכו' · ב) נראה דצ"ל וי"ל דהי לאו דחזינן בפ' ראשית הגז דבכורות וכו' .

הגהות הב"ח (א) במשנה והמשתתף : (ב) רש"י ד"ה והמקבל ממנו וכו' וישראל מקבלה ומטפל בה כדי שיהיו חולקין כצ"ל ותיבת בהמה נמחק :

עין משפט
נר מצוה

ד א מיי' פ"ה מהלכות שותפין הלכה י סמג עשין פב טוש"ע י"ד סי' קמז סעיף ג וטור ש"ע ח"מ סי' קעו סעיף נא וטוש"ע א"ח סי' קס :

ה ב מיי' פ"ד מהלכות בכורות הלכה ג טוש"ע י"ד סי' שכ סעי' ג:

נ"ל דאיירי לעוברה

[ועי' היטב בתוס' חולין נו: ד"ה ודלמא ותוספות ע"ז סו: ד"ה אלמא]

שיטה מקובצת

א] מאי לאו אעובר קאמר דקונסים אותו לפדותו דלא יפה עשה שמכר לעובד כוכבים ונותן דמי העובר לכהן וקאי אנותן לעובד כוכבים בהמה מעוברת בקבלה שיחלוקו הולדות ולא קאי אבהמה כי אם אעוברה ובהמה כולה דישראל היא א) ובהמה דמפקיע' שאינה שובתת בשבת א"נ דס"ל דמוכר בהמה לעוברה דמבעיא לקמן אי אסור אי מותר בין לר"י בין לרבנן ס"ל דאסור ומשום בהמה קאמר אינו רשאי ומיירי בנותן בהמה לעובד כוכבים בקבלה בין מעוברת בין אינה מעוברת: ב] וחכמים אומרים כ"ז שיד עובד כוכבים באמצע וכו' · וא"ת אמאי הביא כאן דברי חכמי' יותר מדלעיל ופי' התוס' דבעי להביא לאחר מכאן ולפי דבריהם הביאו לאחר שסיים כל בעיותיה · אכן נראה למהר"ם ז"ל דהקורא דקדק בדבר דדוקא לענין האבעיא הראשונה דאינ' אלא לר"י משום הכי לא מייתי דברי חכמים אבל זאת הבעיא היא לרבנן כמו לר"י משום הכי מייתי דברי חכמים לאשמועינן דדוקא להאי מלתא פליגי רבנן עליה דר"י דרבנן פטרי בבכורה ור"י מחייב אבל לגבי קונסין אותו וכו' לא פליג עליה · גליון :

א) נראה דצ"ל לא אבהמה ומיירי בנותן בהמה לפטומה דמפקיע מקדו שתה שאינה שובתת בשבת וכו' ·

[ועי' היטב תוס' מגילה כב: ד"ה תיתי ותוס' סנהדרין סג: ד"ה אסור]

מאי לאו אעובר · פי' ואיירי בבהמה מעוברת · לא אבהמה פי' ולא איירי בעובר אלא בבהמה לעוברה וכן משמע לקמן גבי בעיא דבהמה לעובריה מהו ובעי למיפשט מהכא לאסור דקאמר מאי לאו אבהמה ש"מ דאי אבהמה קאי איירי בבהמה לעוברה ולכאורה לא איירי בבהמה לעוברה דא"כ מאי פריך והא דמיו קתני לימא דקאי אעובר וכי תימא דמשמע ליה דקאי אבהמה א"כ לקמן נמי לידוק הכי אלא הכא איירי בבהמה לפטומה כדמסיק לקמן *לעוברה :

דלא מקבלת זכר · לא מטעם טרפות מדאמר פרק אלו טריפות (חולין דף נז:) גבי ר"ש [בן חלפתא] שהיה עסקן בדברים ודילמא קסבר ר' יהודה טריפה יולדת ומשבחת ואית ספרים דלא גרסי יולדת שאין צורך שם בלידה אלא במה שמשבחת ומ"מ מסתבר הכא דאפילו מן הארכובה ולמטה שרי רבי יהודה משום דלא מקבלה זכר* :

ולטעמיך המשתתף לו כו' · מקבלה לא שייך להקשות דמיתסר משום שותפין דלא אתי בקבלה כל כך לידי שבועה ודוקא נקט שותפות אבל שאר משא ומתן לא אסור : **אסור** לאדם שיעשה שותפות עם העובד כוכבים · הא דתניא פ"ק דמסכת ע"ז (דף כב·) ישראל ועובד כוכבים שקבלו שדה בשותפות וכן עובדא דעובד כוכבים נוטל שני ערלה וישראל נוטל שני היתר ואמר פרק הזרוע (חולין דף קלג·) המשתתף עם עובד כוכבים צריך שירשום כל הני עובדא פליגי אאבוה דשמואל : **שמא** יתחייב לו עובד כוכבים שבועה · מכאן אוסר רבינו שמואל קבלת השבועה מק"ו ור"ת מתיר מפני שהוא כמציל מידם כדתניא פ"ק דמס' ע"ז (דף ו:) מלוה על פה גובין מהן מפני שהוא כמציל מידם אע"ג דאזיל ומודה ויש לחלק בין ספק לודאי עוד מייתי ר"ת ראיה מההיא דפרק [בתרא] דמגילה (דף כח·) דאמר אבוה בר איהי תיתי לי דלא עבדי שותפות עם עובד כוכבים ואי אסור מאי רבותיה וכן פר"ת שלא היו נזהרים משלש סעודות מדאמר פרק כל כתבי (שבת דף קיח:) תיתי לי דקיימית ג' סעודות משמע שכולן לא היו נזהרים בהן עוד פר"ת בזמן הזה כולן נשבעים בקדשים ואין תופסין בהם אלהות ואע"פ שמזכירין [עמהם] שם שמים *וכוונתם [לד"א מ"מ] אין זה [שם] עבודת כוכבים כי דעתם לשם עושה שמים וארץ ואע"ג שמשתתף ש"ש ודבר אחר אין כאן לפני עור לא תתן מכשול דבני נח לא הוזהרו על כך ולדידן לא אשכחן איסור בגרם שיתוף* : **דעיקר** מכירה · פרש"י דעיקר איסור הוא המכירה משמע שרוצה לומר שעיקר האיסור הוא המכירה וקשה הא שותפות לא מיתסר משום מכירה אלא כדאבוה דשמואל ונ"ל עיקר איסור הפשוט הוא מכירה כדתנן פרק קמא דמס' ע"ז (דף יד:) :

[תוס' סנהדרין סג: [illegible]]

ורבי

תורה אור

א] מאי לאו אעובר לא אבהמה והא דמיו קתני תני דמיה והא נותן כל דמיו לכהן קתני ואי בהמה כהן מאי עבידתיה הכא במאי עסקינן כגון דיהיב ליה בהמה מעברתא לפטומה דמיגו דקנסינן ליה אבהמה קנסינן ליה אעובר אמר רב אשי ת"ש *רבי יהודה מתיר בשבורה מפני שאינה יכולה להתרפאות הא יכולה להתרפאות אסר והא עובר נמי כיכול להתרפאות דמי שמע מינה ואיכא דמתני לה אמתני' והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי לימא מתני' דלא כרבי יהודה דתנן רבי יהודה מתיר בשבורה אפילו תימא רבי יהודה שבורה לאו היינו אורחיה עובר היינו אורחיה: ת"ש רבי יהודה אומר המקבל בהמה מן העובד כוכבים וילדה מעלין אותו בשויו ונותן חצי דמיו לכהן והנותן לו בקבלה אע"פ שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה בדמיו ונותן כל דמיו לכהן מאי לאו אעובר לא אבהמה והא דמיו קתני תני דמיה והא נותן כל דמיו לכהן קתני ואי בהמה כהן מאי עבידתיה הכא במאי עסקינן כגון דיהיב בהמה מעברתא לפטומה דמיגו דקנסינן ליה אבהמה קנסינן ליה אעובר אמר רב אשי ת"ש ר' יהודה מתיר בשבורה מפני שאינה יכולה להתרפאות הא יכולה להתרפאות אסור והאי נמי כיכול להתרפאות דמי שמע מינה איבעיא להו מכר בהמה לעובריה מאי תיבעי לר' יהודה תיבעי לרבנן תיבעי לרבי יהודה עד כאן לא קא שרי ר' יהודה אלא בשבורה דלא אתיא לאיחלופי אבל שלמה דאתיא לאיחלופי אסר או דלמא ומה שבורה דפסקה מיניה וכל שכן שלמה דלא פסקה מיניה תיבעי לרבנן עד כאן לא קאסרי רבנן אלא בשבורה דפסקה מיניה אבל שלמה דלא פסקה מיניה שרו או דלמא ומה שבורה דלא אתיא לאיחלופי אסרי וכל שכן שלמה דאתיא לאיחלופי וטעמא דרבנן משום הכי הוא והתניא אמרו לו *לרבי יהודה והלא מרביעין עליה ויולדת אלמא משום עובריה הוא הכי קא"ל טעמא דידן משום דאתיא לאיחלופי בבהמה אלא את מ"ט שרית משום דאין יכולה להתרפאות כמאן דזבנה לשחיטה דמי והלא מרביעין עליה ויולדת וכיון דמרביעין עליה ויולדת משהא לה ואמר להו לכשתלד דלא מקבלת זכר תא שמע והנותן לו בקבלה ולא קתני אע"פ שאינו רשאי וליטעמיך המשתתף לו דלא קתני הכי נמי דרשאי והא א) אמר אבוה דשמואל אסור *לאדם שיעשה שותפות עם העובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה ונשבע לו בשם עבודת כוכבים שלו והתורה אמרה ג) לא ישמע על פיך אלא תנא מכירה והוא הדין לשותפות ה"נ תנא מכירה והוא הדין לקבלנות ומאי שנא מכירה דנקט דעיקר מכירה היא תא שמע ג) רבי יהודה אומר המקבל בהמה מן העובד כוכבים וילדה מעלין אותו בשויו ונותן חצי דמיו לכהן והנותן בקבלה אע"פ שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה בדמיו ונותן כל דמיו לכהן ג] וחכמים אומרים *כל זמן שיד עובד כוכבים באמצע פטורה מן הבכורה מאי

ע"ז טו:

ע"ז טו:

א) סנהדרין סג: ב) שמות כג ג) (סנהדרין סג)

מאי לאו אעובר · קאמר דאינו רשאי: **כהן מאי עבידתיה** · בבהמה אלא ודאי אעובר: **לא** · לעולם מהכא לא תפשוט דהכא במאי עסקינן כגון דיהיב ליה בהמה מעברתא לפטומה וליטול חצי השבח בין בפטום בין בוולדות דמיגו דקנסינן וכו' אבל אי זבין ליה עובר לחודיה לא : **שאינה יכולה להתרפאות** · ולעשות מלאכה בשבת : **מתיר בשבורה** · ועובר דומיא דשבורה: **היינו אורחיה** · ולא שבור הוי : **בהמה לעובריה** · כגון שעדיין לא נתעברה ומכר לו כל הוולדות שעתידין להתעבר והבהמה עצמה לא מכר לו : **מהו** · לקונסו לפדותה משום מוכר בהמה לעובד כוכבים : **דאתי לאחלופי** · להתיר מכירת שלמה : **דפסקה מיניה** · שלא שייך בה לעצמו כלום ממכרה : **וכ"ש שלמה** · כי האי גוונא דלא פסקה מיניה שהרי שייר לעצמו גוף הבהמה ואי משום עוברין ליכא למיחש שהרי לא נתעברה עדיין ולא כלום מכר לו ולכשיבאו ברשות עובד כוכבים הם באים : **דפסקה מיניה** · ומכירה חלוטה היא ואתי לאחלופי ולהתיר מכירה חלוטה שלמה אבל הכא דלא פסקה מיניה שרי דלאו מכירה היא : **וכל שכן שלמה דאתיא לאחלופי** · במכירה חלוטה של שלימה אחרת : **משום הכי הוא** · בתמיה דאיצטריך לן למיבעי : **עליה** · על השבורה : **אלמא טעמא דרבנן משום עוברין** · תיפשוט מינה דלרבנן אסור למכור לעובד כוכבים בהמה לעובריה ולר' יהודה מותר : **לעולם טעמא דרבנן משום איחלופי** · ואיצטריך למיבעי כיון דלא פסקה מיניה איכא למימר לא אתי לאיחלופי במכירה גמורה והכי קאמרי ליה רבנן לר' יהודה : **כמאן דזבנה לשחיטה דמי** · וליכא למיחש לאיחלופי דמאן דחזי ידע דלא מזבין ליה אלא לשחיטה ולא אתי *לזבוני בהמה שלא לשחיטה : **משהא לה** · לצורך וולדות ומאן דחזי לה בבית העובד כוכבים לסוף שנה או שתים סבר מותר למכור בהמה לעובד כוכבים שלא לשחיטה : **ת"ש** · ממתני': **ולא קתני אע"פ שאינו רשאי** · אלמא מותר למכור בהמה לעובריה דהא קבלה מכירה לעוברין היא שאין חולק העובד כוכבים אלא בוולדות דקס"ד דלא פליג עובד כוכבים בשבח פטימת בהמה : **על פיך** · בהגרמת פיך : **תנא במכירה** · אינו רשאי והוא הדין לכולהו : **ומאי שנא מכירה דנקט** · בה אינו רשאי ולא נקטיה בחדא מהנך : **דעיקר מכירה היא** · עיקר איסורא הויא מכירת בהמה :

מאי

מסורת הש"ס

[ע"ז טו:]

רבינו גרשום

דכתיב תפדה בשה יכול לפדותו אפי' בדמים כדאמרינן באידך פירקא דלא באתה תורה להחמיר עליו אלא להקל עליו אבל שאר בכורות בהמה טהורה אין פודין אותן בדמים אלא נותן הבכור לכהן ואם רצה הכהן למוכרו לו רשאי ומ"מ נותן כל דמיו לכהן ולא סגי בחצי דמיו משום דעיקר בהמה דישראל : מאי לאו · הא דקתני קונסין לאו אעובר קאי ומשום דאינו רשאי אלמא דר' יהודה סבר דאסור למכור עובר לעובד כוכבים הואיל דהיינו אורחיה: אבהמה קאי·דקונסין אותו אבל עובר רשאי למכור : והא עד עשר בדמיו קתני · דמשמע דמי עובר : תני דמיה · דמשמע של בהמה : ואי בהמה קא בעית למימר כל דמיה : כהן מאי עבידתיה בבהמה עצמה אמאי יהיב ליה כל דמיה · אלא לאו אעובר קאי : לא לעולם סבירא ליה בעלמא דמוכרין עובר לעובד כוכבים דכשבור הוא והכא מאי שנא דקתני קונסין דמשמע נמי אעובר כגון דיהב ליה לעובד כוכבים בהמה מעוברת לפטומה דלכי מיפטמה לה ליזבנו וליחלקו דמיה דהשתא אבהמה גופה קנסי ליה ומיגו דקנסי ליה כו' · והיינו ונותן כל דמיו לכהן אבל בעלמא שרי לזבוני לעובד כוכבים : והאי נמי כיכול להתרפאות דמי דלכשיגדיל חזי למלאכה ש"מ דעובר אסור למכור לעובד כוכבים לר' יהודה: איכא דמתני לה · הא דר' יהודה אמתניתין ולא בעי לה מיבעיא : לימא מתני' דלאכר' יהודה דמדשרי ר' יהודה בשבורה ה"ה דשרי נמי אעובר וכשבור דמי : אפילו תימא ר' יהודה · ובשבורה (שרי אסר) [הוא דשרי] דלאו היינו אורחיה כדאמר לעיל אבל בעובר אסר דהיינו אורחיה למיהוי כשבור עד שהוא במעי אמו אבל לבסוף חזי למלאכה ואסור : מכר בהמה · שאינה מעוברת לעובד כוכבים לעובריה שיהיו העוברין של שניהם : תיבעי לתרוייהו דהכא לא מזבין לא בהמה עצמה ולא עובר דאכתי לא מיעברא : בשבורה דלא אתיא לאיחלופי בשלמה : אבל [שלמה] · היכא דזבין בהמה לעובריה דבהמה גופה שלמה היא ואתי לאיחלופי במכירה שלמה אחריתי שלא לעובריה לחלופין ואסר : או דלמא ומה שבורה דפסקה מיניה' דלחלופין מזבנה לעובד כוכבים דאע"ג דאיכא למיחש אטו מכירה חלוטה אחר דשלמה אפי' הכי שרי : וכ"ש שלימה לעובריה דלא פסקה מיניה דלא מזבנה לגמרי דשרי או דלמא לרבנן ומה שבורה דלא אתי לחלופי בשלימה אפי' הכי אסרי רבנן דלמא אתי לחלופי מכירה חלוטה דשלמה אטו מכירה חלוטה דהא וכ"ש שלמה לעובריה דאתי לחלופי שלמה בשלמה ומיחש להלופין וקא ס"ד מאן דאסר (שלימה) [בהמה] לעובר' דלמא אתי לאיחלופי בבהמה אחריתי לחלופין וה"ה דאוסר נמי למוכרה לעובד כוכבים לגיזה ולחלבה דאיכא למימר נמי דלמא אתי לאיחלופי הא מכירה דשלימה אטו שלימה אחריתי דחלופין : וטעם דרבנן משו"ה ומי מצית אמרת דהאי דקא אסרי רבנן בשלימה משום דאתיא לאיחלופי ומי תלי טעמא באיחלופי : אמרו לו לר' יהודה אמאי קא שרית בשבורה והלא מרביעין עליה ויולדת' ונמצא דבהמת (גופה) [נסה] שלמה מכר לו אלמא דטעמייהו דרבנן דאסרי משום עובר הוא משום דאסור למכור עובר לעובד כוכבים ולא משום איחלופי וכיון דלא חיישינן לאיחלופי אלא משום עובר ש"מ לגיזה ולחלבה שרי בשבורה ולעולם טעמא דרבנן דחיישי לאיחלופי והם הכי אסרי לגיזה ולחלבה והכי קאמרי ליה וכו' מ"ט קא שרית בשבורה כמאן דזבנה ניהליה לשחיטה דמי דמיד נוחרה וליכא דידע דזבנה לעובד כוכבים ולא אתי לחלופי מכירה חלוטה למכירה חלוטה דהא מיד נוחרה וליתה בעין ודאי ליכא למימר הכי דמיד נוחרה'(אבל אם) [דהלא] משהי לה כדי להרביעה שתלד וכיון דמשהי לה אתי לחלופי אטו מכירה חלוטה ואמאי קא שרית הא אינו נוחרה:ואמר להן ר' יהודה לכשתלד·כלומר כשתראו שום שבורה בעולם שיולדת תימרו לי מ"ט שרית בשבורה דודאי אינה יולדת : דלא מקבלה זכר · משום דשבורה היא ואינה יכולה לסובלו הלכך שרי ר' יהודה דלא חייש דלמא משהי · לה לצורך וולדות · אבל שלמה לעובריה לר' יהודה עדיין תיבעי לך : ולא קתני אנותן לו בקבלה אע"פ שאינו רשאי מדלא תני הכי ש"מ דסבירא להו לרבנן דמוכר בהמה לעובר דקבלה היינו למחצית שבח וולדות והיינו בבהמה לעובריה : וליטעמיך המשתתף· דלא קתני אע"פ שאינו רשאי הכי נמי דרשאי להשתתף : ולא ישמע על פיך · שלא תבקש בפיך שישבע לך בעבודה זרה שלו : אלא תנא במכירה אע"פ שאינו רשאי וה"ה לשותפות' דאינו רשאי להשתתף לו וה"ה בקבלנות דאינו רשאי ליתן לו בהמה בקבלנות דהמוכר בהמה לעובר דאסור לרבנן:ומאי שנא מכירה דנקט·דגבי מכירה קתני אע"פ שאינו רשאי דעיקר איסורא במכירה היא להכי תנא בה דאינו רשאי וה"ה לכולהו : שיד העובד כוכבים באמצע שיש לו שום חלק בה:

מאי

מסורת הש"ס · תורה אור

מאי לאו אבהמה לא אעובר דיקא נמי דקתני קונסין אותו עד עשרה בדמיו שמע מינה מסייעא (ליה) לריש לקיש *דאמר ריש לקיש המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו א] עד עשרה בדמיה דוקא או לאו דוקא תא שמע *דאמר רבי יהושע בן לוי המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיו שאני עבד דכל יומא ויומא מפקע ליה ממצות ואיכא דאמרי אמר ריש לקיש ב] המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיה תנן והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה (א) בדמיה מכירה פסקה מיניה קבלנות לא פסקה מיניה דוקא או לאו דוקא תא שמע דאמר ר' יהושע בן לוי המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה בדמיו שאני עבד דלא הדר ליה בהמה מאי טעמא משום דקא הדרא ליה ניקנסיה טפי חד אלא עבד מילתא דלא שכיחא היא וכל *מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן: וחכמים אומרים כל זמן שיד העובד כוכבים כו': אמר רבי (ב) יהושע ושניהם מקרא אחד דרשו °כל בכור ג] רבנן סברי בכור מקצת בכור משמע כתב רחמנא כל עד דאיכא כוליה ורבי יהודה סבר בכור כוליה בכור משמע כתב רחמנא כל דאפילו כל דהוא איבעית אימא דכולי עלמא בכור רובא משמע מר סבר כל משמע למלויי אתא ומר סבר לגרועי אתא וכמה תהא שותפות של עובד כוכבים ותהא פטורה מן הבכורה אמר רב הונא אפילו אזנו מתקיף לה רב נחמן ולימא ליה שקיל אזנך וזיל איתמר רב חסדא אמר דבר שעושה אותו נבלה ורבא אמר דבר שעושה אותו טריפה במאי קמיפלגי בטריפה חיה למאן דאמר דבר שעושה אותו טריפה קסבר *טריפה אינה חיה ולמאן דאמר דבר שעושה אותו נבלה אבל טריפה חיה אמרוה רבנן קמיה דרב פפא הא דרב הונא ורב חסדא ורבא לא פליגי הא בו הא באמו אמר להו רב פפא מאי שנא בו דבעינן כל בכור וליכא אמו נמי בעינן °כל מקנך תזכר וליכא אלא לא שנא מתקיף לה מר בר רב אשי מאי שנא מנפלים דאף על גב דלאו בני חיותא נינהו קדשי ד] דאמר מר °פטר שגר בהמה שגר בבהמה התם כיון דלא עריבו בהו חולין קרינא בהו בבהמה כל בכור הכא כיון דעריבו בהו חולין לא קרינא בהו כל בכור ר' אלעזר לא על לבי מדרשא אשכחיה לרבי אסי א"ל מאי אמור רבנן בי מדרשא א"ל הכי

מאי לאו אבהמה· קאי הא דקתני קונסין אותו דקנסינן ליה לפדות הבהמה אלמא מכר את הבהמה לעובריה דקבלה איננה אלא לעוברין קנסינן ליה בין לרבי יהודה בין לרבנן דרבנן לא פליגי עליה דר' יהודה אלא לענין בכורה: **לא אעובר·** קנסינן ליה שכבר היה במעיה ומכרו לגמרי אבל עוברין שעתידה להתעבר לא איכפת לן: **דיקא נמי·** דאעובר קאי מדקתני נותן כל דמיו לכהן ואי אבהמה כהן מאי עבידתיה: **מסייע ליה·** האי דקתני קונסין: **או לאו דוקא·** דלא קנסינן ליה כולי האי אי נמי טפי מהכי קנסינן ליה אם אין העובד כוכבים מתרצה בכך: **ת"ש·** מדגבי עבד תני מאה והכא עשרה שמע מינה דוקא קאמר דאי לאו דוקא ליתני תרוייהו מאה או תרוייהו עשרה: לעולם בהמה לאו דוקא דלא קנסינן ליה כולי האי אבל גבי עבד משום דכל יומא ויומא כו': **דוקא·** מאה או *לא דוקא בלישנא בתרא גרסי' בעבד עד עשרה בדמיו אלמא מאה דבהמה לאו דוקא דהא עבד דמפקע ליה ממצותיו ולא קנסינן אלא עשרה: **שאני עבד·** להכי לא קנסינן ליה טפי משום דכי פריק ליה לא הדר ליה למריה דקיי"ל במסכת גיטין (דף מג:) המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות: וקפריך בהמה מ"ט קנסינן ליה טפי משום דהדרא ליה: ס"א[א]הכי א"כ ליקנסיה **טפי חד·** כדי שיעור דמיה ליקנסיה יותר מעשרה דהא במאי דהדרא ליה אינו נשכר אלא כדי דמיה וקנסא לאו הוי אלא י' הלכך ליתני י"א בדמיה והוא לא: **כל בכור·** בישראל רבנן סברי אי הוה כתיב בכור בישראל הוה משמע אפילו מקצת בכור דישראל הוי חייב בבכורה: **למלויי אתא·** עד דליהוי כוליה דישראל: **לגרועי·** דכל משמע כל דהו כמו לשפחתך אין כל בבית (מלכים ב ד): **אפי' אזנו·** אפי' אין שותפות לעובד כוכבים אלא באוזן הבכור אינו קדוש: **ולימא ליה·** כהן לעובד כוכבים: **שקיל אזנך וזיל·** דאי נמי הוי בכור בעל מום ניתן לכהן: **נבילה·** כגון שיש חלק לעובד כוכבים בוושט או בגרגרת שלו הואיל וחיותא בידיה דעובד כוכבים חשיב כמאן דהוי כוליה דעובד כוכבים: **טריפה·** כגון מן הארכובה ולמעלה: **במאי קמיפלגי·** רב חסדא ורבא: **רבא סבר טריפה אינה חיה·** הלכך כמאן דהוי כולה דעובד כוכבים דמי: **ורב חסדא סבר טריפה חיה·** הלכך לא חשיב (ג) אלא דבר שעושה אותה נבילה: **לא פליגי·** רב חסדא ורבא עליה דרב הונא אבל רב חסדא ורבא פליגי:(ד)[**הא בו.**] אם יש חלק לעובד כוכבים בבכור עצמו אפי' באזנו אינו קדוש: **באמו·** או נבלות או טריפות: **כל מקנך תזכר·** אם כל המקנה שלך תזכר אם יהא שלך זכר תקדישנו כדמתרגמינן דיכרין תקדיש: **מתקיף לה·** אכולהו: **שגר בהמה שגר בבהמה·** שגר במעי בהמה שעדיין לא הגיע זמנו לצאת ל"א שגר בהמה מה שבהמה משגרת ומשכלת אלמא אע"ג דלאו בני חיותא נינהו קדשי הכא נמי אי נמי הוה ליה לעובד כוכבים ביה דבר שעושה אותו נבילה ליקדוש חלק הישראל אע"ג דלאו בר חיותא הוא: ***אפי' מום קל·** ואפי' אין לעובד כוכבים שותפות אלא באזנה שאם היה נוטל חלקו איננה לא נבלה ולא טרפה אלא מום קל בעלמא פטורה מן הבכורה:

*) שייך לע"ב

ורבי יהודה סבר כוליה בכור משמע· תימה פ' כסוי הדם (חולין דף פז: ושם) אמר איפכא רבי יהודה אומר דמו מקלת דמו ורבנן סברי כל דמו ופר"ת ההיא משום דדם כולו דם משמע כתב רחמנא דמו מקלת דמו כדאמר הכא כתב כל דאפי' כל דהו וקשה דהתם דריש ר"י דמו לחלק ועוד לפי מה שפסקר"ת כר' יהודה כדפרישית פ"ק דגיטין (דף ז: ושם ד"ה אמר) קשה הלכתא אהלכתא דאין הלכה כר' יהודה דהכא כדאמר בסמוך לית דחש להא דר' יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייבת על כן יתכן לפרש דאין לדמות אלא מה שהש"ס מדמה כההיא דבתולה אפי' מקלת בתולים דפ' הבא על יבמתו (יבמות דף נט.) ובפרק אלמנה ניזונת (כתובות דף נז:) מדמה להו לפלוגתא דמקלת כסף ככל כסף דהנהו דמו אהדדי *דהו ענין אחר כשנתמעטו בתולים ושתיירו מקלתם כאילו נשתיירו כולן וכן כסף כתובה *כשאר מקלתים לה מזונות כאילו כשאר כולו ה] ויש הרבה דרשות שאין להשוותן שה אפי' מקלת שה דפליגי ר' אלעזר ורבנן פ' אותו ואת בנו (חולין דף עט:) ופ' הזרוע (שם דף קלב:) ופלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן *אכל נפש ואפי' כשוה ההיא דדמו להך דהכא לא תקשה הא דפסיק הכא דלא כר' יהודה והתם קאמר לית דחש להא דר' שמעון דאמר לא אמרינן מקלת כסף ככל כסף ואדרבה סייעתא דהלכתא כרבנן דבכור מקלת בכור משמע אי לאו כל והתם נמי בתולה מקלת בתולים במשמע עוד י"ל דלא תקשה דר' יהודה אדר' יהודה משום דסתמא דקרא איירי בסתם בהמה שהן שלהן ואין לעובד כוכבים שותפות בהן הלכך אי לאו כל מוקמי ליה לקרא בכוליה בכור אי נמי משום דכתיב (במדבר ג) כל בכור בישראל ובישראל משמע כוליה כדאמר פרק מצות חליצה (יבמות דף קב.) ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל אבל בעלמא משמע שפיר מקלת*:

רב חסדא אמר דבר שעושה אותה נבלה רבא אמר דבר שעושה אותה טריפה· פ"ק דתמורה (דף יא:) גרים איפכא גבי אומר רגלה של זו עולה ומהגרסות הפוכות היא זו וההיא דהתם עיקר דאמר רב חסדא מודה רבי יהודה בדבר שעושה אותה טריפה רבא אמר בדבר שעושה אותה נבילה רב ששת אמר בדבר שמתה[ג]בו כו' מר מוסיף אחבריה ובענין זה יתכן דאמר הכא רב הונא אזנו רב חסדא מוסיף טרפה רבא מוסיף נבילה וכה"ג פ' המפלת (נדה כג:) גבי גוף אטום עד ארכובה וחד מוסיף עד טבורו והא דאמר רבא התם *ושטו נקוב אמו טמאה לידה אפי' [ג]גרס רבא בשמעתא לפי שהוא בתר רב חסדא לא קשה דרבא אדרבא התם דאע"ג דושטו נקוב טריפה (וחיה) לא מדמו לחסרון עד לארכובה *):

הא דרב הונא ורב חסדא ורבא לא פליגי· הא פשיטא דרב חסדא ורבא פליגי אלא ה"ק הא דרב הונא לא פליגא אדרב חסדא ורבא:

מ"ש מנפלים· אע"ג דהתם ו] כתב קרא הוה לן למילף מהתם או נפלים נילף משותפות דכתיב כל בכור ונשוה כל הדרשות בענין אחד:

*) [ועי' תוס' סנהדרין עח. ד"ה ההורג]

אלא

רבינו גרשום

מאי לאו · האי דקתני אע"פ שאינו רשאי אבהמה קאי דאין נותנין לו בקבלה למחצית (שכר) [הוולד] ות"ת לר' יהודה דאין מוכרין בהמה לעובריה: לא אעובר קאמר' דאינו רשאי דכיון דמעוברת היא כשנותנה לו בקבלה אסור משום עובר · אבל אם אינה מעוברת ורוצה למכור לעובר אכתי לא ידעינן: דיקא נמי דקתני אותו ובדמיו ש"מ דאעובר קאי ומיהא ליכא למשמע לר' יהודה אם מוכר בהמה לעובריה אי לא: תא דקתני קונסין וכו' מסייע ליה לר' שמעון בן לקיש: האדקתני עד עשר בדמיו דוקא הוא דאם העובד כוכבים (מורידו) [מעליהו]עד עשר' בדמי' קונסין אותו שיתן לו עד עשרה בדמיו ויפדנו או לאו דוקא עשר אלא גוזמא בעלמא קאמר לאשמועינן דמיחייבין אותו לפדותו אפי' יותר משויו אבל לא כל כך עד עשר : עד מאה בדמיו · מרנקים גבי עבד מאה ידות יותר מדמיו ש"מ דהאי עשרה דאמר גבי בהמה דוקא קאמר דאי לאו דוקא ליתני נמי כעבד עשרה: לעולם גבי בהמה לאו דוקא ושאני בעבד משום הכי נקים מאה ולא אמר נמי עשר דכל יומא מפקע ליה ממצות כי זבניה לעובד כוכבים משום הכי קנסינן ליה הכי : איכא דאמרי דקאמר ר"ל גבי בהמה [עד מאה] וכולא מילתא תאני בענינא אחרינא : תנן כו' עד עשרה בדמיו תיובתא דרבי שמעון בן לקיש דאמר עד ק': לא קשיא · דגבי מכירה משום הכי קנסינן ליה עד ק' דפסקה מיניה דלגמרי זבנה : קבלנות כו' הילכך עד עשר קנסינן ליה טפי לא : דוקא או לאו דוקא הא דקתני עד מאה בדמיו דוקא ממש עדמאה אולאו דוקא אלא גוזמא קתני משום דמכר לה דקונסין אותו יותר ויותר מכדי דמיה אבל לא כולי האי אבל בקבלנות יותר מכדי דמיה יתיר אבל לא כולי האי כמוכר : עד עשרה בדמיו · דלהך לישנא תאני איפכא למילתיה דר' יהושע · ומדקאמר גבי עבד עשרה בדמיו וגבי בהמה ק' ש"מ דהאי ק' דגבי בהמה לאו דוקא דהשתא ומה עבד דכל יומא מפקע ליה ממצות לא קאמר אלא עשרה בדמיו כ"ש בהמה וש"מ לאו דוקא : לעולם דוקא קאמר · בבהמה ממאה וגבי עבד משום הכי אמר עד עשרה ותו לא דשאני עבד דלא הדר ליה ברצונו אצל ישראל רבו דמאחר שמכרו רבו לעובד כוכבים שונא את רבו ולא בעי למהדר ליה הלכך לא קנסינן ליה לרבו טפי אלא עד עשרה בדמיו · ומותבינן בהמה מ"מ אמרינן דעד מאה בדמיו משום דקא הדרא הבהמה לרבה דלא איכפת לה אם תחזיר ואי משום הכי הוא דבבהמה הדרא אי הכי מ"מ דאמרינן עד מאה ליקנסית דליפרוק לה (אפי' טפי ממאה) [טפי חד] בדמית אלא הא דאמרינן בעבד עשרה טפי לא לאו משום טעמא דאהדורי הוא אלא מילתא דלא שכיחא הוא דליזבן איניש עבדיה (גר) לעובד כוכבים ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן ולהכי לא קנסו ביה אלא עד עשרה ובהמה שכיחא דזבנה וגזרו והשתא ליכא למימר ליקנסיה גבי בהמה טפי (ממאה) [חד] דהא לא תלינן טעמא לא בעבד ולא בבהמה משום דהדרא : קדיש לי כל בכור' מקצת בכור משמע דאפי' אין לישראל חלק בכלו אלא במקצתו חייב לפדותו: עד דאיכא כוליה · בכור של ישראל לא מיחייב : דאפילו בכל דהו אית ליה חלק בגויה מיחייב : רובא משמע · דרוביה דישראל הוי רבנן סברי · האי דכתיב כל למלוייה דעד דלהוי כוליה דישראל לא מיחייב : לגרועיה · דאפי' כל דהו דישראל חייב : ולימא ליה לעובד כוכבים שקול אזניך וזיל · ויהיב לבכור לכהן ואי לא חזי למזבח חזי למיכליה לכהן וקשיא לרב הונא : רב חסדא אמר אם יש לו לעובד כוכבים חלק (כדבר) [בבכורה] באבר שעושה אותו נבלה שאילו היה נוטלו העובד כוכבים כשהוא חי כגון הירך עם (עם) [עד] החלל שלה עם העוקץ נבילה ואע"פ שעדין מפרכסת נבילה דחשובה היא כמתה : ורבא אמר אפי' יש לו חלק בדבר שעושה אותו טרפה אילו נטל חלקו כגון מן הארכובה ולמעלה פטור מן הבכורה דלא יכיל למימר ליה שקול חלקך וזיל דשארא לא חזי קא סבר טריפה לא חיה י"ב חדש וכמתה דמיא אילו נטל חלקו : אמרוה כו' דלא פליגי רב חסדא ורבא אהא דרב הונא דהאי דאמר רב הונא אפי' אזנו · בו בבכור עצמו קאמר והאי דקאמר רב חסדא ורבא באמו ורב הונא סבירא ליה באמו כוותיהו ואינהו סברי בו כותיה : אמר להו רב פפא · ודאי פליגי דרב הונא סבירא ליה באמו כבן ואינהו נמי סבירא להו בו כבאמו מאי שנא בו כו' : מתקיף לה מר בר רב אשי · לכולהו מ"ש דשותפות דעובד כוכבים פטר בדבר שעושה טרפה או נבלה מנפלים בבכור דאע"ג דלאו בני חיותא נינהו והוין נבלה גמורה קדשו בבכורה וצריכין קבורה : ומנלן דקדשי דכתב שגר מן הבהמה כל שיוצא מן הבהמה ראשון אפילו נפל קדוש והתם בנפלים כיון דלא עריב בהו חולין דלית לעובד כוכבים שום שותפות ביה קרינא בהו כל בכור דישראל וקדשי אפי' נבילה :

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"כ מהלכות שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ד:

ז ב מיי' פ"ח מהלכות עבדים הל' א טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף פ:

ח ג מיי' פ"ד מהלכות בכורות הל' א סמג עשין קמה טוש"ע יד סי' שכ סעיף ד:

ט ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

דהוו ענין אחד נ"ק

כשנשאר מקלת נ"ק

[סנהדרין עח.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' עד עשרה בדמיו מכירה: (ב) שם אמר ר' יוחנן ושניהם מקרא אחד: (ג) רש"י ד"ה ורב חסדא וכו' לא חשיב דעובד כוכבים אלא: (ד) ד"ה לא פליגי וכו' פליגי הס"ד ואח"כ מ"ה בו אם יש:

שיטה מקובצת

א] עד עשרה בדמי' דוקא או לאו דוקא' פ"ה דלאו דוקא דלא קנסי' ליה כולי האי ושמא טפי נמי קנסי' ליה וכו' ול"נ דאיך נסתפק אי אמרינן לאו דוקא דלא קנסי' כולי האי דא"כ הא דקתני עד עשרה ליתא ועוד מאי האי דמשני שאני עבד וכו' הלא לאידך נמי דמיתי סייעתא ת"ש דהוי דוקא סבר שפיר טעמא דעבד מפקי' ליה ממצות דמשום הכי אמרינן בבהמה עשרה ובעבד מאה להכי נראה לר"י לפרש דאפי' טפי מעשרה קנסינן ומייתי ת"ש המוכר עבדו וכו' והוה ס"ד דבהמה ועבד שוין וא"כ עד עשרה לאו דוקא דהכא אמרי' מאה דוקא והן שוין ודחי לעולם אימא לך הכא והכא דוקא ועבד קנסי' טפי משום דמפקי' ליה ממצות: ב] המוכר בהמה כו' קונסין אותו עד מאה בדמיו דוקא או לאו דוקא דלא קנסי' ליה כולי האי ת"ש המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסים אותו עד עשרה בדמיו וכיון דבעבד נמי דמפקי' ליה ממצות לא אמרינן רק עשרה כ"ש בבהמות ואם כן לאו דוקא · ונראה למורי שיחיה דמכאן פי' הקונטרס דלעיל והכא לאו דוקא דלא קנסי' ליה כולי האי דתלמודא סבר לאו דוקא משמע כן וקא דחי שאני עבד דלא הדר ליה פי' הקונט' לעולם אימא לך דוקא כפי' לעיל דאיך הוה מצית למימר לאו דוקא א"כ עד מאה דקתני ליתא ועוד איך קא פשט לאו דוקא מההיא דעבד דלמא הבהמה דוקא והא דנקט עד עשרה בעבד לאו דוקא דעד מאה דקנסי' ליה דלעיל נמי פי' הקונטרס דקא דחי דההוא דבהמה לאו דוקא ועבד דוקא ונראה לפ' נמי או לאו דוקא דאפי' טפי נמי וקא פשיט מדאמרינן בעבד עד עשרה ש"מ לאו דוקא דהא אף בבהמה אמרינן עד מאה וה"ה דבבהמה לאו דוקא מאה דה"ה טפי וקא דחי שאני עבד דלא הדר ליה ונימא דוקא בבהמה ובעבד ולזה הפי' יש לנו להשוותם דוקא או לאו דוקא · תוס' חיצוניות : ג] כל בכור (משום) קדשלי כל בכור : ד] דאמר מר פטר וכו' ת' דאמרי' בספרי מה בהמה נפלים פטורים אף אדם כן דכתיב באדם ובבהמה ונראה דגרים נפלים פוטרים הבא אחריו דהנפל קדוש משגר בהמה ואף אדם כן · גי' : ה] ויש הרבה דרשות שאין להשוותן שה · נ"א ס"י אבל שאר דרשות שהם כענין זה אין להשוותם חד דהכא וחד דשה ואפי' מקצת וכו' : ו] מאי שנא מנפלים אע"ג דהתם כתב שגר הוה ליה למילף ונשוה כל הדרשות בענין אחד נדרוש כל מקנך או נילף נפלים משותפות כדי להשוות הדרשות בענין אחד ושגר נדרוש לדרשא אחריתי וכו' לשון תוספות הרא"ש :

הכי

הגהות צ"ק

[א] הכי ליקנסיה טפי חד מכדי שיעור דמיה כו' : [ב] כה כל חד מוסיף : [ג] גרסינן רבא :